Socialförsäkringsutskottets betänkande 1989/90:SfU2

Svenskt medborgarskap

1989/90
SfU2

Sammanfattning

Utskottet behandlar i betänkandet fyra motioner. I en motion begärs sådan ändring i medborgarskapslagen att utlänningar får rätt att bli svenska medborgare då de vistats minst tre år i Sverige. Utskottet avstyrker bifall till motionen. I en annan motion begärs att kunskaper i svenska språket skall utgöra ett villkor för att förvärva svenskt medborgarskap. Utskottet avstyrker bifall även till denna motion. Slutligen avstyrker utskottet bifall till två motioner som föreslår en särskild högtidlighet för dem som förvärvat svenskt medborgarskap.

Till betänkandet har fogats två reservationer och ett särskilt yttrande.

Motionerna

1988/89:Sf519 av Göthe Knutson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på minimikunskaper i svenska för invandrare som önskar erhålla svenskt medborgarskap.

1988/89:Sf520 av Göthe Knutson (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att varje länsstyrelse får i uppdrag att arrangera en ceremoni för nya medborgare på nationaldagen den 6 juni.

1988/89:Sf523 av Sten Andersson i Malmö (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en högtidlighet för dem som blivit svenska medborgare.

1988/89:Sf546 av Birger Schlaug och Ragnhild Pohanka (mp) vari yrkas att riksdagen beslutar att utlänning som vistats i minst tre år i landet skall ges laglig rätt att bli svensk medborgare.

1 Riksdagen 1989/90. 11 saml. Nr 2

Kvalifikationstid för förvärv av svenskt medborgarskap

Bestämmelser om förvärv av svenskt medborgarskap återfinns i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap och i medborgarskapskungörelsen (1969:235).

Enligt medborgarskapslagen förvärvas svenskt medborgarskap genom födelse, legitimation, naturalisation eller anmälan.

Föreskrifter om naturalisation finns i 6 § medborgarskapslagen. Enligt första stycket i lagrummet kan en utlänning på ansökan upptas till svensk medborgare om han/hon fyllt 18 år, sedan fem år — eller i fråga om medborgare i annat nordiskt land sedan två år — har hemvist här i riket samt fört en hederlig vandel. Avvikelse från dessa villkor kan enligt lagrummets andra stycke ske om det skulle medföra gagn för riket, om sökanden förut varit svensk medborgare, om sökanden är gift med en svensk medborgare eller om det annars med hänsyn till sökandens förhållanden finns särskilda skäl att bevilja svenskt medborgarskap.

I motion Sf546 anför Birger Schlaug och Ragnhild Pohanka att en utlänning som är bosatt i Sverige är skyldig att rätta sig efter gällande lagar och förordningar. Utlänningen har däremot inte samma rättigheter och skydd som en svensk medborgare. Motionärerna begär därför att riksdagen beslutar att en utlänning som vistats minst tre år i Sverige skall ha laglig rätt att bli svensk medborgare.

Den 1 juli 1976 sänktes det lagstadgade hemvistkravet från sju år till fem år för icke nordiska medborgare och till två år för nordiska medborgare (prop. 1975/76:136, InU 44, rskr. 400). I propositionen (s. 29—31) angav föredragande statsrådet att hon i likhet med remissinstanserna ansåg att förslaget i den föreliggande departementspromemorian (Ds A 1975:14) Förvärv av svenskt medborgarskap såvitt avsåg en sänkning av det generella hemvistkravet var väl underbyggt. Främst hade de många åtgärder som på senare tid vidtagits för att underlätta för invandrarna att växa in i det svenska samhället lett till att dåvarande krav på hemvisttid framstod som onödigt långtgående. En förändring motiverades även av att dispens lämnades i sådan utsträckning att lagtexten kommit att i allt mindre grad ge en rättvisande bild av gällande förutsättningar för förvärv av svenskt medborgarskap. Statsrådet delade uppfattningen i promemorian att kravet på hemvisttidens längd inte borde sättas högre än vad som erfarenhetsmässigt behövs för att utlänningar i allmänhet skall hinna inlemmas i det svenska samhället. Den föreslagna tiden om fem år för utomnordiska medborgare var därför enligt statsrådet lämpligt vald. Gemenskapen i fråga om kultur och samhällsförhållanden inom Norden borde däremot föranleda att hemvistkravet sattes avsevärt lägre för nordiska medborgare och hon anslöt sig till förslaget att tiden sänktes till två år för nordiska medborgare.

I propositionen angavs vidare att i departementspromemorian hade föreslagits att vid en förkortning av hemvisttiden följande riktlinjer skulle gälla vid dispens från hemvistkravet. Beträffande dispensgrunderna *gagn för riket* och *tidigare ägt svenskt medborgarskap* föreslogs inte någon ändring i gällande praxis. I de fall dessa dispensgrunder tillämpades nedsattes hemvistkravet vanligen högst betydligt. I fråga om utomnordisk medborgare som är *gift med svensk medborgare* föreslogs en sänkning av hemvisttiden till tre år och en sänkning av tiden för äktenskapets bestånd till två år. Sammanboende under äktenskapsliknande former borde även framdeles jämställas med äktenskap. Dispens på grund av *andra särskilda skäl* skulle även fortsättningsvis kunna ges för den som erhåller s.k. villkorat medborgarskap och kunna meddelas efter fyra års hemvist. För statslösa och politiska flyktingar föreslogs en generell dispens. Dessa båda grupper skulle kunna upptas till svenska medborgare efter fyra års hemvist i Sverige. Utöver de nämnda dispensgrunderna kunde det i enstaka fall finnas skäl att med hänsyn till humanitära, sociala eller personliga förhållanden medge vissa lättnader beträffande hemvistkravet. Föredragande statsrådet fann även dessa förslag till riktlinjer för dispenspraxis väl underbyggda.

Sedan kravet på hemvisttid har sänkts till fem år har riksdagen vid flera tillfällen avslagit motionsyrkanden om en ytterligare sänkning av tiden till fyra år (se senast AU 1982/83:11).

Utskottet anser att de skäl som låg till grund för en sänkning av det lagstadgade generella hemvistkravet till fem år fortfarande äger giltighet. Med beaktande jämväl av möjligheterna att erhålla dispens från detta krav anser utskottet att riksdagen inte bör bifalla motion Sf546.

Krav på kunskaper i svenska språket vid förvärv av svenskt medborgarskap

De i 6 § medborgarskapslagen uppställda villkoren för medborgarskap genom naturalisation innehåller inte något krav på kunskaper i svenska språket.

I motion Sf519 av Göthe Knutson begär motionären ett tillkännagivande om att det som en huvudregel bör kunna ställas krav på att svenska medborgare skall kunna hjälpligt förstå och kunna göra sig förstådda på svenska språket. Om särskilda skäl föreligger, t.ex. avseende äldre invandrare som har tagits hit av sina barn eller barnbarn, bör dispens kunna meddelas.

Riksdagen har senast på förslag av utskottet i betänkande 1988/89:SfU3 avslagit en motsvarande motion. Utskottet har därvid framhållit att det är utomordentligt viktigt för den enskilde invandraren att ha kunskaper i svenska språket och att man på allt sätt bör underlätta för invandrarna att få sådana kunskaper. Utskottet har också framhållit att barn som invandrar hit ofta snabbt lär sig svenska, medan föräldrarna, och då särskilt de hemarbetande kvinnorna, kanske aldrig gör det. Personer som invandrar vid hög ålder kan kanske ha stor svårighet att lära sig svenska. Mot denna bakgrund var det

enligt utskottets mening varken rimligt eller möjligt att ställa krav på kunskaper i svenska språket som en förutsättning för rätt till svenskt medborgarskap.

Utskottet anser att riksdagen bör vidhålla sin tidigare uppfattning och avstyrker bifall till motion Sf519.

Högtidlighet vid erhållande av svenskt medborgarskap

När någon efter ansökan om naturalisation blir svensk medborgare utfärdar invandrarverket ett skriftligt bevis om det.

Göthe Knutson anser i motion Sf520 att en högtid bör kunna hållas en gång om året — lämpligen på nationaldagen den 6 juni — för dem som invandrat och blivit svenska medborgare under den senaste tolvmånadersperioden. Det bör enligt motionären i första hand ankomma på länsstyrelsen att arrangera en sådan ceremoni i residensstaden, men även kommunstyrelser bör kunna ombesörja en högtidlighet enligt förslaget. Motionären begär att varje länsstyrelse skall få i uppdrag att arrangera en ceremoni för nya medborgare på nationaldagen den 6 juni.

Även Sten Andersson i Malmö anser i motion Sf523 att ett nyblivet medborgarskap bör omges med ett större mått av högtidlighet. Enligt motionären bör man ute i kommunerna vid några tillfällen under året samla dem som erhållit medborgarskap till någon form av högtidlighet. Detta bör ske under för kommunerna frivilliga former och självfallet skall inte någon tvingas att delta. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda.

Även denna fråga har tidigare behandlats av riksdagen. I utskottets av riksdagen godkända betänkande 1988/89:SfU3 erinrade utskottet om att före år 1924 gällde som villkor för erhållande av svenskt medborgarskap att en tro- och huldhetsed avgavs inför representant för myndighet. Detta villkor togs bort i 1924 års medborgarskapslag men föregicks då av en diskussion om att byta ut eden mot ett i högtidlig form avgivet trohetslöfte. Någon bestämmelse om ett sådant löfte infördes dock inte i nämnda lag. Som motivering härför anfördes att olägenheterna — dryga kostnader och besvär — med den praktiska tillämpningen av en sådan bestämmelse var större än de fördelar som eventuellt stod att vinna.

Med hänsyn till det stora antalet utländska medborgare — under år 1987 närmare 13 000 vuxna personer — som beviljas svenskt medborgarskap ansåg utskottet att skälen mot att åter införa en ceremoni vid förvärv av svenskt medborgarskap var avsevärt starkare än skälen för ett sådant förslag. Utskottet avstyrkte följaktligen bifall till motionerna. Utskottet erinrade dock om att kommunerna har möjlighet att, om de så finner lämpligt, anordna en högtidlighet för sådana kommuninvånare som beviljats svenskt medborgarskap.

Utskottet finner inte anledning att frångå sin tidigare uppfattning. Utskottet ser emellertid gärna att invandrarverket ger bevisen om svenskt medborgarskap en utformning som mer än för närvarande

markerar dokumentets stora betydelse för den enskilde. Någon riksdagens åtgärd med anledning av motionerna Sf520 och Sf523 är dock inte påkallad.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *kvalifikationstid för att bli svensk medborgare* att riksdagen avslår motion 1988/89:Sf546,
res. 1 (mp)

2. beträffande *krav på kunskaper i svenska språket* att riksdagen avslår motion 1988/89:Sf519,
res. 2 (m)

3. beträffande *en högtidlighet för nyblivna svenska medborgare* att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Sf520 och 1988/89:Sf523.

Stockholm den 25 oktober 1989

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Gullan Lindblad (m), Börje Nilsson (s), Ulla Johansson (s), Sigge Godin (fp), Lena Öhrsvik (s), Nils-Olof Gustafsson (s), Maud Björnemalm (s), Hans Dau (m), Rune Backlund (c), Lisbeth Staaf-Igelström (s), Bertil Persson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Kersti Johansson (c), Jan-Olof Ragnarsson (vpk), Kent Carlsson (s) och Krister Skånberg (mp).

Reservationer

1. Kvalifikationstid för att bli svensk medborgare (mom. 1)

Krister Skånberg (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Den 1 juli" och på s. 3 slutar med "motion Sf546." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är viktigt att en utlänning som varit bosatt i Sverige en längre tid skall ha samma rättigheter och skydd som en svensk medborgare. Redan i dag ges i många fall dispens från kravet på fem års bosättning. Vi anser att det mot denna bakgrund bör i lag anges att svenskt medborgarskap kan beviljas efter tre års bosättning i landet. Regeringen bör snarast lägga fram förslag till sådan lagändring. Det anförda bör med anledning av motion Sf546 ges regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *kvalifikationstid för att bli svensk medborgare*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Sf546 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Krav på kunskaper i svenska språket (mom. 2)

Gullan Lindblad, Hans Dau och Bertil Persson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Riksdagen har" och på s. 4 slutar med "motion Sf519." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att krav på vissa kunskaper i svenska språket bör ställas på dem som söker svenskt medborgarskap. Den sökande skall hjälpligt kunna förstå och göra sig förstådd på svenska. Undantag från detta krav skall dock kunna göras om särskilda skäl föreligger, t.ex. när det gäller äldre invandrare som tagits till Sverige av sina barn eller barnbarn. Vad sålunda anförts bör riksdagen med bifall till motion Sf519 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande *krav på kunskaper i svenska språket*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf519 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilt yttrande

En högtidlighet för nyblivna svenska medborgare

Gullan Lindblad, Hans Dau och Bertil Persson (alla m) anför:

Som anges i betänkandet ser utskottet gärna att invandrarverket ger bevisen om svenskt *medborgarskap en utformning som mer än för* närvarande markerar dokumentets stora betydelse för den enskilde. Utskottet har vidare erinrat om att kommunerna har möjlighet att, om de så finner lämpligt, anordna en högtidlighet för sådana kommuninvånare som beviljats svenskt medborgarskap.

Vi vill härigenom ytterligare framhålla möjligheten att anordna en sådan högtidlighet. Det kan t.ex. — som även föreslås i motion Sf520 — ske i form av en särskild ceremoni en gång om året i samband med de offentliga arrangemang som brukar arrangeras på nationaldagen i de flesta städer och kommuner.